

Innst. S. nr. 196

(2000-2001)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentanten Olav Gunnar Ballo om en offentlig tannhelsereform

Dokument nr. 8:60 (1999-2000)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme som egen sak forslag om en offentlig tannhelsereform."

Som bakgrunn for forslaget framholder forslagsstilleren at i Norge preges tannhelsetjenesten i motsetning til annen helsetjeneste generelt av at brukeren selv i det vesentlige må bære kostnadene for behandlingen. Videre påpekes det at det gjennom en lengre periode har funnet sted en gradvis nedbygging av den offentlige tannhelsetjenesten, slik at det har oppstått store geografiske forskjeller i det offentlige tannhelsetilbudet.

Som ledd i å oppnå en bedring av det offentlige tannhelsetjenestetilbudet til befolkningen fremmes det derfor forslag om at Stortinget ber Regjeringen om å fremme som egen sak forslag om en offentlig tannhelsereform der skillene i refusjonsordninger knyttet til tannbehandling og annen medisinsk behandling søkes utjevnet. Reformen skal også ha som mål at det innføres virkemidler som ledd i å bedre rekrutteringen av helsepersonell til den offentlige tannhelsetjenesten.

Forslagsstilleren påpeker at det skillet som eksisterer mellom tannhelse og øvrig helse, framstår som kunstig, og at tannbehandling kan innebære så betydelige kostnader at dårlig økonomi blir til hinder for at tannbehandlingen gjennomføres. Det påpekes at dårlig tannstatus over tid vil medføre økt disposisjon for infeksjoner i munnhulen, og at det også kan lede til dårlig ernæringsstilstand. Når følgetilstandene gir økonomiske rettigheter knyttet til den medisinske behandlingen, synes det for forslagsstilleren ulogisk at behandlingen av sykdommer direkte relatert til tannstatusen ikke gjør det.

Det redegjøres i dokumentet for dagens regler for refusjon av tannbehandling.

Forslagsstilleren understreker at fordi folketrygden i liten grad yter bistand til tannbehandling, vil ivaretagelsen av prioriterte grupper skje i regi av den offentlige tannhelsetjenesten, og at det derfor er viktig at denne tjenesten ikke nedbygges. Det framholdes at den offentlige tannhelsetjenesten har slitt med store rekrutteringsproblemer gjennom det siste tiåret, og at det i denne perioden har funnet sted en betydelig reduksjon av antall tannlegestillinger i den offentlige tannhelsetjenesten med den konsekvens at lovpålagte tjenester til befolkningen ikke kan ytes i den grad som loven tilsier.

Mulige årsaker til den manglende rekrutteringen drøftes i dokumentet, og forslagsstilleren mener det er nødvendig med en grundig gjennomgang av hele den offentlige tannhelsetjenesten med tanke på innføring av et sett av virkemidler for å motvirke rekrutteringsproblemene.

Det redegjøres i dokumentet for utviklingen av den offentlige tannhelsetjenesten, og det framholdes bl.a. at det var 191 færre tannlegestillinger i den offentlige tannhelsetjenesten i 1999 enn i 1989, mens det i privat virksomhet var 255 flere tannleger. Når det gjelder tannpleiere har det i den samme perioden vært en vekst på i alt 136,7 stillinger som fordeler seg med 93,8 i den offentlige tannhelsetjenesten og 42,9 i den private.

Det vises til at det for landet under ett innenfor den offentlige tannhelsetjenesten i perioden har vært en økning på 761 flere pasienter pr. tannlege, derav 166 pasienter i aldersgruppen 0-19 år. I den private tannhelsetjenesten har det for hele landet blitt 92 færre pasienter pr. tannlege.

Det framholdes at det har vært en kraftig økning i vakante stillinger særlig i Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nordland.

Etter forslagsstillerens vurdering medfører organiseringen av den offentlige tannhelsetjenesten et skarpt skille mellom offentlig ansatte tannleger og privatpraktiserende tannleger uten forpliktelser for det offentlige tannhelsearbeidet. Forslagsstilleren mener det ikke er rimelig å framtvinge organisasjonsendringer der den offentlige tannhelsetjenesten i dag framstår som godt organisert og uten særlige rekrutteringsvan-sker, men at en bør få til et tettere samspill mellom den offentlige tannhelsetjenesten og privatpraktiserende tannleger der dette framstår som hensiktsmessig, som ledd i å ivareta den offentlige tannhelsetjenesten på en bedre måte.

Etter forslagsstillerens mening bør hele den offentlige tannhelsetjenesten gjennomgås, og alternative ordninger der det inngås avtaler med privatpraktise-rende tannleger om arbeidstid innen den offentlige tannhelsetjenesten, bør vurderes. Det vises til model-len som er valgt for fastlegeordningen.

Det konkluderes i dokumentet med at en offentlig tannhelsereform bør innebære økte refusjoner og redu-serte egenandeler knyttet til den generelle tannbehand-lingen, og en endret organisering av den offentlige tannhelsetjenesten.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeider-partiet, Bendiks H. Arnesen, Reidun Gravdahl, Asmund Kristoffersen, Karin Lian, Einar Olav Skogholt og Gunhild Øyangen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Are Næss, fra Høyre, Annelise Høegh og Sonja Irene Sjøli, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, viser til forslaget om å bedre det offentlige tannhelsetilbudet til befolkningen der skillene i refu-sjonsordninger knyttet til tannbehandling og annen medisinsk behandling søkes utjevnet.

Komiteen viser også til den urettferdighet det er at eldre personer på institusjon og brukere av hjemmesy-kepleietjenester får gratis tannhelsetjenester, mens eldre hjemmeboende med kommunale hjemmetjenes-ter ikke får det. Komiteen viser til statsbudsjettet for 2001 og den planlagte forsøksordningen for hjemme-boende i 2-3 fylker i 2001, og er enig i at dette er et skritt i riktig retning.

Komiteen viser til Dokument nr. 8:66 (1999-2000) om trygdefinansieringsordning for pasienter som lider av rask fremskridende eller alvorlig perio-dontitt. Komiteen mener at forebygging og behand-ling av sykdommer i munnhulen i større grad enn hittil må vurderes mer på linje med andre helsetjenester.

Etter lov om tannhelsetjenesten har fylkeskommun-en ansvar for at tannhelsetjenesten er tilgjengelig for

hele befolkningen. Fylkeskommunen plikter å gi de prioriterte gruppene nødvendig tannhelsehjelp enten ved offentlig ansatte tannleger, tannpleiere eller ved avtale med private. Komiteen vil henstille til fylkes-kommunene om å utnytte de muligheter som finnes i dag, ved bruk av samarbeidsavtaler med private tann-leger innenfor gjeldende juridiske rammebetingelser for å bedre det offentlige tannhelsetilbudet.

De offentlige utgifter til tannhelsetjenester er i dag om lag 1,3 mrd. kroner pr. år. Befolkningen betaler 3–4 mrd. kroner i egenbetaling. Komiteen ser at en vesentlig utbygging av refusjonsordninger for tannhel-setjenester for befolkningen generelt vil medføre bety-delig økning i offentlige utgifter. Komiteen ber Regjeringen vurdere en opptrappingsplan med refu-sjon fra folketrygden som bygger på at forebyggende behandling for å stanse sykdommer i munnhulen prio-riteres.

Komiteen vil påpeke at selv om bedre refu-sjonsordninger til tannhelsebehandling vil gi økte offentlige utgifter, særlig på kort sikt, så vil refusjons-ordningene kunne ha betydelige langsiktige effekter for det forebyggende helsearbeidet. Sykdommer i munnhulen vil ha innvirkninger på den generelle hel-setilstanden, og vil særlig ramme de grupper i samfun-net som av økonomiske grunner ikke ser seg i stand til å gjennomføre regelmessig tannbehandling. Ut fra ulike levekårsundersøkelser (jf. også Utjamningsmel-dinga) er det dokumentert en tett sammenheng mellom økonomi, helse og generelle levekår. Høye egenande-ler til tannhelsebehandling bidrar dermed så vel til dår-ligere generell helse samt til reduserte levekår for men-nesker med dårlig økonomi. Dårlig tannstatus har i tillegg betydelige ringvirkninger for den enkeltes selv-bilde.

Dersom tannhelsebehandlingen bidrar til langsiktige helsegevinster, vil dette etter komiteens syn også kunne ha betydelige økonomiske innsparingseffekter. Disse vil riktig nok vil være vanskelig å dokumentere, på linje med andre forebyggende helsetiltak, siden det dreier seg om bortfall av framtidige merutgifter. Nett-opp når det gjelder tannhelse, foreligger det likevel betydelig dokumentasjon av konsekvensene av fore-byggende tiltak, og komiteen vil her spesielt vise til den betydelige bedringen av tannhelsen som har skjedd etter introduksjon av fluor i tannbehandlingen.

Komiteen vil påpeke at selv om fylkene allerede i dag kan inngå avtaler med privatpraktiserende tannle-ger om deltakelse i det offentlige tannhelsearbeidet, så er det ikke utviklet overordnede politiske strategier eller styringsredskaper som har dette som siktemål. Det er dermed grunn til å anta at effekten av et tettere samarbeid mellom den offentlige tannhelsetjenesten og privatpraktiserende tannleger vil bli større, dersom departementet foretar en full gjennomgang av lovver-ket og også sikrer et lov- og forskriftsmessig ramme-verk for et slikt samarbeid. Komiteen ber om at departementet utreder en endring av dagens lovverk med siktemål at samarbeidet mellom den offentlige

tannhelsetjenesten og privatpraktiserende tannleger styrkes.

Komiteen vil understreke at betydelige tannhelse-reformer må bygge på helhetlige utredninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

"Dokument nr. 8:60 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentanten Olav Gunnar Ballo om en offentlig tannhelsereform – vedlegges protokollen."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere utvidelse av refusjonsordningen for behandling av alvorlige sykdommer i munnhulen."

"Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak som utjevner de økonomiske skillelinjene mellom tannhelsebehandling og annen medisinsk behandling."

"Stortinget ber Regjeringen gjennomgå folketrygdens refusjonsordninger for tannbehandlinger med sikte på å redusere høye egenandeler og legge saken fram for Stortinget på egnet måte."

"Stortinget ber Regjeringen utrede endringer i eksisterende lover og forskrifter knyttet til den offentlige tannhelsetjenesten med sikte på en tilrettelegging for et tettere samarbeid mellom den offentlige tannhelsetjenesten og privatpraktiserende tannleger."

Komiteen mener det bør settes ned et offentlig utvalg som går igjennom hele spørsmålet vedrørende offentlig engasjement i tannhelse spørsmål. Utvalget bør få i oppgave å utrede organiseringen av tjenesten, hvem som skal ha fri behandling, hvilke refusjonsordninger vi skal ha, og hvordan vi best mulig kan få til enhetlige takster.

Komiteen viser til statsbudsjettet for 2001 og er enig i en videreføring av tiltakene for å rekruttere tannleger fra land innenfor og utenfor EØS-området. Rekrutteringen fra våre naboland har stoppet opp på grunn av redusert utdanningskapasitet og behov for tannleger i eget land.

Komiteen vil påpeke at tannpleiere i større grad bør benyttes i det forebyggende og helsefremmende arbeidet både i det offentlige og det private tannhelse tilbudet. Det vil frigjøre tannlegetid og bidra til å øke behandlingsskapasiteten og utnytte pleie- og behandlingssressursene på en bedre måte.

Komiteen viser til Ot.prp. nr. 13 (1998-1999) Om lov om helsepersonell hvor det heter:

"Yrkesgruppen tannpleiere er tiltenkt en større grad av førstelinjetjeneste og selvstendighet i yrkesutøvelse når det gjelder befolkningens behov for hjelp til å forebygge sykdommer i munnhulen, og til å kontrollere og gi råd og veiledning angående tannhelse, munnpleie og sykdomstilstander."

En del oppgaver som tannlegene tidligere utførte, har tannpleiere overtatt. Komiteen mener det er samfunnsøkonomisk lønnsomt i større grad enn i dag å utnytte tannpleiernes kompetanse i det forebyggende og helsefremmende arbeidet. Dette vil også avlaste tannlegene. Komiteen mener at det bør utdannes flere tannpleiere, og at utdanningens innhold og omfang bør vurderes.

Komiteen ber Regjeringen vurdere tiltak for å utnytte personellgruppene innenfor offentlig og privat tannhelsetjeneste bedre.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det bør utdannes flere tannpleiere og at det må vurderes om deres utdanning kan bli mer lik andre sammenlignbare grupper og tilpasses internasjonale avtaler og nordisk overenskomst for helsepersonell. Dessuten bør det vurderes å prioritere etter- og videreutdanning høyere. Disse medlemmer mener det bør legges vekt på å vurdere tiltak som kan føre til et samarbeid fra studietiden av, hvor tannpleierne også deltar i bl.a. tverrfaglige prosjekter med tannlegene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak som utnytter de totale ressursene innenfor den offentlige tannhelsetjenesten ved økt bruk av tannpleiere i forebyggende og helsefremmende arbeid."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det utdannes flere tannpleiere og for at deres utdanning blir mer lik andre sammenlignbare grupper og tilpasses internasjonale avtaler og nordisk overenskomst for helsepersonell. Dessuten må etter- og videreutdanning prioriteres høyere."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak som kan føre til et samarbeid fra studietiden av hvor tannpleierne også deltar i bl.a. tverrfaglige prosjekter med tannlegene."

Komiteen viser til at den samlede tannlegetettheten, både offentlig og privat, er lavere i Nord-Norge og Midt-Norge enn i resten av landet. Tannlegerressursene er geografisk skjevt fordelt. Nord-Norge har hatt pro-

blemer siden begynnelsen av 80-tallet. Lite yrkeserfaring og stor utskifting i stillingene gjør at man får mindre ut av et årsverk. Dette forsterker skjevfordelingen av tannlegetjenester. Kjernen av stabile tannleger i Nord-Norge nærmer seg pensjonsalderen, og dermed vil problemene ytterligere forsterkes de neste 10-15 år.

Komiteen viser til Innst. S. nr. 165 (1994-1995) der det heter:

"Stortinget ber Regjeringen utrede muligheten for å opprette tannlegestudium i Tromsø, der den offentlige tannhelsetjenesten vektlegges i undervisningsopplegget."

Komiteen mener at det raskt er nødvendig å ta stilling til behov for økning av tannlegeutdanning. Lengden på tannpleierutdanningen bør vurderes i denne sammenheng.

Komiteen anser at en økning av antall tannlege- og tannpleiestudenter innebærer at det er nødvendig med en rask avklaring av hvor topp-kompetanse innen utdanning og behandling av tannhelse bør etableres og videreføres. Komiteen ber om at det legges vekt på rekruttering av stabilt personell i tannhelsetjenesten til de regioner hvor offentlig tannhelsetjeneste er mangel-full.

Komiteen viser til at Universitetet i Tromsø, på oppdrag fra Sosial- og helsedepartementet, nedsatte en arbeidsgruppe for å utrede disse spørsmålene i august 1998. Utredningen ble sendt på høring med høringsfrist 15. november 1999.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet, mener det er nødvendig med en snarlig avklaring av hvilket behov det er for å øke antall tannlege- og tannpleiestudenter. Tannpleierutdanningen bør vurderes i denne sammenheng.

Flertallet vil henstille til Regjeringen så raskt som mulig å foreta en avklaring av om det bør etableres en tannlegeutdanning i Tromsø.

Flertallet ber Regjeringen i denne sammenheng å foreta en gjennomgang av behovet for vitenskapelige personell ved en eventuell tannlegeutdanning i Tromsø og konsekvensene for tannlegeutdanningene i Oslo og Bergen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til de langsiktige positive ringvirkningene som etableringen av Universitetet i Tromsø har hatt for rekruttering av fagutdannet personell til landsdelen. Ikke minst har medisinerutdanningen i vesentlig grad bidratt til at så vel ungdommer fra landsdelen som fra andre deler av landet har blitt i nord-norske kommuner etter endt utdanning. Tiden er etter disse medlemmers syn inne for også å etablere tannlegeutdanning ved Universitetet i Tromsø, som ledd i også å kunne oppnå bedret

rekruttering av tannhelsepersonell, og oppnå en geografisk bedre spredning av tannleger.

Disse medlemmer mener Regjeringen snarlig bør framlegge for Stortinget et opplegg for tannlegeutdanning i Tromsø. Disse medlemmer legger til grunn at en utdanning i Tromsø kan bidra til å sikre varig rekruttering til de nordligste fylkene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å igangsette tiltak for oppstart av et tannlegestudium ved Universitetet i Tromsø."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak som utnytter de totale ressursene innenfor den offentlige tannhelsetjenesten ved økt bruk av tannpleiere i forebyggende og helsefremmende arbeid.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det utdannes flere tannpleiere og for at deres utdanning blir mer lik andre sammenlignbare grupper og tilpasses internasjonale avtaler og nordisk overenskomst for helsepersonell. Dessuten må etter- og videreutdanning prioriteres høyere.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak som kan føre til et samarbeid fra studietiden av hvor tannpleierne også deltar i bl.a. tverrfaglige prosjekter med tannlegene.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen vurdere utvidelse av refusjonsordningen for behandling av alvorlige sykdommer i munnhulen.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen vurdere tiltak som utjevner de økonomiske skillelinjene mellom tannhelsebehandling og annen medisinsk behandling.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen gjennomgå folketrygdens refusjonsordninger for tannbehandlinger med sikte på å redusere høye egenandeler og legge saken fram for Stortinget på egnet måte.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen utrede endringer i eksisterende lover og forskrifter knyttet til den offentlige tannhelsetjenesten med sikte på en tilrettelegging for et tettere samarbeid mellom den offentlige tannhelsetjenesten og privatpraktiserende tannleger.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen om å igangsette tiltak for oppstart av et tannlegestudium ved Universitet i Tromsø.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:60 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentanten Olav Gunnar Ballo om en offentlig tannhelsereform - vedlegges protokollen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 29. mars 2001

John I. Alvheim
leder

Karin Lian
ordfører

Are Næss
sekretær